Проучване
на нагласите на родителите
относно
социалните, образователните и здравните грижи
за децата от 0 до 7 години
в България

Описание на извадката

Проучването на родителските нагласи относно предлаганите услуги в областта на здравеопазването, обучението и социалните грижи за децата от 0 до 7 години е проведено през м. февруари 2017 г.[1] Методът на формиране на извадката е според отзовалите се. Използвана е онлайн анкетата като метод за регистрация на отговорите на лицата. В първоначалния дизайн на извадката е заложено изискването участниците да са родители, които имат поне едно дете на възраст от 0 до 10 години (лица, които относително скоро са ползвали услуги за малки деца), т.е. са бивши и настоящи ползватели. Въпросникът е адресиран към родители, майки и бащи, които отговарят на въпроси за грижите за децата на възраст 0-7 години. Освен в столицата, изследването включва и лица, които живеят и в други населени места.

Въпросникът обхваща въпроси за нагласи, групирани в четири раздела: 1. здравни услуги и грижи за бременните и малките деца; 2. отглеждане, ранно обучение и предучилищно образование на децата; 3. семейни помощи и социални услуги; 4. демографски блок. Освен закритите въпроси, анкетираните имат възможност в свободни отговори да изразят мнения и препоръки относно подобряване на грижите за децата в образователната и социалната сфера.

В проучването са участвали общо 748 респонденти, от които 733 (98%) са жени, а мъжете са 15 (2%). Средната възраст на родителите в извадката е 35 г. Най-младият родител е на 21 години, а най-възрастният - на 54 години. В онлайн анкетата са участвали преди всичко родители от столицата – 50%. Живеещите в големите градове/ областни центрове съставляват една трета от лицата в извадката (32%). Родителите от малките градове са 15%, а живеещите на село едва 4%.

Разпределението по семеен статус показва, че 3% от лицата в извадката са самотни родители (неженени/ не съжителстващи с партньор); със сключен граждански брак са над половината от респондентите - 56%; в съжителство без брак са 36%; разведените са 3%, а овдовелите – 2%.

Средният брой деца в семейството според извадката е 1,53. Преобладават респондентите, които имат едно дете – малко над половината от всички лица, попълнили анкетата (53%). 42% имат две деца, а с три и повече деца са малко над 5% от отговорилите.

Броят деца в яслена възраст до 3 години са 301, във възрастовата група от 3 до 7 години – 386, в училищна възраст - 419, а 39 са пълнолетните деца. В процентно изражение децата в яслена възраст съставляват 26% от всички деца на изследваните лица, а тези във възрастовата група за детска градина и предучилищна възраст са 34%. Децата в училищна възраст са 37%, а пълнолетните - 3%.

[1] Моделът на извадката и въпросникът са разработени от изследователски екип на ИИНЧ при БАН. Набирането на респондентите е осъществено с помощта на социологическа агенция „Сова Харис“. За целта са използвани популярни сайтове и онлайн форуми за събиране на мнения сред родителите.

Най- голямата част от респондентите са с висше образование - 81%; всеки пети участник е със средно образование (19%), а един респондент е посочил, че има основно или по-ниско образование.

Над половината от родителите, участвали в онлайн проучването, работят – 59%. Безработните са 9%. Почти всеки трети участници в изследването е бил в отпуск по майчинство към момента на изследването – 30%. Лицата, които учат, са 2%.

Подоходното разпределение показва, че преобладават лицата, които имат между 400 и 800 лв. средномесечен разполагаем доход на лице от семейството (42%). Със средномесечен доход под 400 лв. са 21% от анкетираните лица. Сходен е делът и на респондентите, посочили средномесечен доход между 800 и 1200 лв. (19%), както и този на родителите с високи доходи (над 1200 лв. средномесечно) (18%).

От описанието на извадката става ясно, че онлайн проучването представя мнения на високообразовани родители (най-вече майки), живеещи в столицата или големите градове, с доходи около или над средния за страната, които най-често работят или са в отпуск по майчинство.

МНЕНИЯ И НАГЛАСИ НА РОДИТЕЛИТЕ КЪМ ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ ЗА МАЛКИТЕ ДЕЦА

В настоящия раздел ще представим накратко резултатите от онлайн проучването по въпросите за качеството, обхвата и достъпа до различни видове здравни услуги, предназначени за най-малките деца, както и оценката на качеството на здравните грижи, които жените са получили по време на бременността.

Здравни услуги и грижи за бременните жени и малките деца

Информираност относно безплатните профилактични прегледи и изследвания по време на бременността

На въпроса „Информирани ли бяхте за безплатните профилактични прегледи и изследвания по време на бременността?“ 20% от жените, участвали в проучването, са отговорили, че са направили всички безплатни прегледи, които се поемат от Здравната каса; 58% освен полагащите им се изследвания са направили и допълнителни платени изследвания; 11% са направили нужните прегледи и изследвания изцяло срещу заплащане, ползвайки предлагани пакети в болничните заведения и клиниките; 2% са правили прегледи и изследвания, но не по собствена преценка. Впечатление прави, че почти всяка десета жена от участничките в онлайн анкетата не е била информирана за безплатните профилактични прегледи по време на бременността ѝ (9%). Възможно е тази неинформираност да се дължи и на пренебрегване на безплатните прегледи за сметка на насочване към платени профилактични прегледи, които в очите на бъдещите майки са по-ценени.

Кърмене и контакт „кожа до кожа“ между майката и бебето веднага след раждането

Ползите от непосредствения кожен контакт между майката и бебето веднага след раждането е широко дискутиран и препоръчван от специалистите, работещи в областта на ранното детско развитие и медицинските грижи за новородените. Според резултатите от проучването физическият контакт между майката и детето трябва да бъде направен веднага след раждането според 82% от респондентите, едва 6% имат негативно мнение, а 12% не могат да преценят.

На въпроса „Имахте ли възможност да накърмите детето си веднага след раждането?“ едва 23% от жените са дали положителен отговор, а огромната част от майките (77%) не са имали възможност да накърмят детето си в първите часове след раждането.

На отговорите по въпроса „Беше ли Ви обяснено от персонала на болницата как се кърми и за ползите от кърменето?“ мненията на жените са поляризирани – половината от респондентките са дали положителен отговор, а останалата част заявяват, че никой в болницата не ми е давал съвети за начина, по който трябва да се кърми бебето и ползите от кърменето.

Резултатите от онлайн анкетата показват още, че почти всяка трета от майките е кърмила детето си до 6 месеца (31%). Половината от респондентките са кърмили децата си повече от 6 месеца (51%). Не са кърмили, най-вече поради липсата на кърма, една пета (18%) от майките. От допълнителните коментари и поясненията на респондентките към този въпрос става ясно, че жените имат положително отношение и желание да кърмят децата си. Най-често споменаваните причини, поради които те не са кърмили в първите месеци след раждането, са свързани най-вече със здравословни проблеми – техни или на бебето („бебето е недоносено и е в кувиоз“, болки и спиране на кърмата и пр.). Някои от майките споделят, че са имали желание по-дълго време да кърмят бебета си, но не са имали достатъчно информация и никой не им е обяснил как да стане това.

Комуникация между родителите и личния лекар/ лекарите от детска консултация

Добрата комуникация между родителите и лекарите е важна предпоставка за адекватните здравни грижи за малките деца. На въпроса „Според Вас достатъчни ли са грижите и вниманието, които получавате от лекарите в детската консултация през първата година на детето?“ отговорите на родителите се разпределят по следния начин: „лекарят ни информира какво трябва да може да прави детето на съответната възраст” (37%); „лекарят ни дава конкретни насоки за грижите у дома - хранене, хигиена и др.“ (24%); „лекарят отговаря на всички наши въпроси и проявява внимание и загриженост към нас като родители“ (27%). На различно мнение, свързано с една по-критична позиция към комуникацията с детските лекари, са 13% от родителите, участвали в проучването. Критиките към лекарите, които родителите споделят като отговор на зададения въпрос, са свързани най-вече с „административно отношение към проблема

на детето“; липса на индивидуален подход към малките пациенти; прекалено кратки прегледи; недостатъчна подготвеност на личния лекар/ педиатъра, когато става въпрос за недоносени деца; недостатъчни обяснения за състоянието и лечението на детето; остарели разбирания за захранването на детето; прегледи, свеждащи се единствено до „ваксини и мерене“. Родителите споделят за наличието на трудности и ограничен контакт с детските лекари в опита им да търсят съвет и консултации отвъд задължителните ваксини и прегледи, през които детето трябва да премине. Някои от родителите директно заявяват, че търсили медицинска и здравна информация от интернет („научих всичко от интернет“) или са се самообразовали от други източници. Допълнителната информация, от която най-често родителите посочват, че имат нужда, но която не получават от лекуващите детски лекари, е свързана с кърменето, ваксините (рисковете от тях) и захранването на бебетата.

Не липсват обаче и **положителни мнения** за внимание и адекватна грижа от страна на лекуващите лекари и медицинските сестри, особено в случаи, когато някои родители са били изправени пред по-сериозен проблем, свързан със здравето на детето.

Фиг. 1. „Одобрявате ли идеята да се въведе практика лекар, медицинска сестра да извършва регулярни месечни домашни посещения до 1-годишна възраст на детето?“ (%)

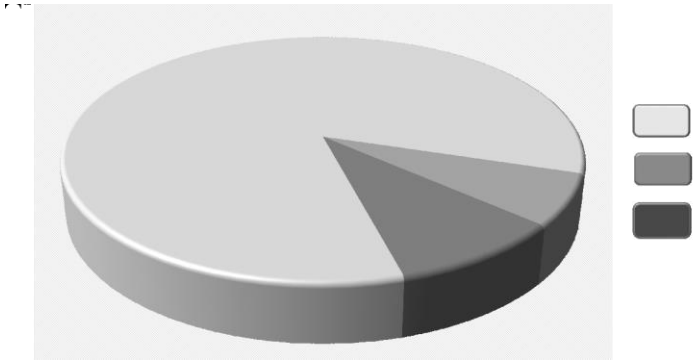

Прекалената натовареност на педиатрите и лекуващите лекари, която родителите изтъкват като една от основните бариери в комуникацията помежду им, определя и положителното отношение към идеята медицинско лице (лекар или медицинска сестра) да извършва регулярни домашни посещения до 1-годишна възраст на децата. На въпроса „Одобрявате ли идеята да се въведе практика лекар/ медицинска сестра да извършва регулярни месечни домашни посещения до 1-годишна възраст на детето?“ 84% от респондентите са отговорили положително, 7% са дали отрицателен отговор, а 9% не могат да преценят.

Най-проблематични за родителите, участвали в проучването, са домашните посещения от страна на личния лекар на детето. На твърдението „Винаги можем да разчитаме на домашни посещения от личния лекар“ 21% от респондентите дават положителен отговор; 33% се колебаят, а почти половината (47%) отговарят негативно. Над половината от работещите родители (53%) имат негативно мнение относно домашните посещения от страна на лекуващия лекар.

По отношение на качеството на прегледите, които децата получават в лекарските кабинети, мненията на родителите са преобладаващо положителни: 59% от участниците в онлайн проучването са съгласни с твърдението, че прегледите на децата от лекуващите лекари са обстойни и със необходимото внимание; 15% отхвърлят това твърдение, а 26% не са нито съгласни, нито несъгласни. Сред родителите преобладават положителните мнения и относно подробността и разбираемостта на информацията за лечението на децата, която получават от лекуващия лекар.

Фиг. 2. „Налагало ли Ви се е да търсите директно помощ от специалист при здравословен проблем на Вашето дете, без да посещавате личния лекар?“ (%)

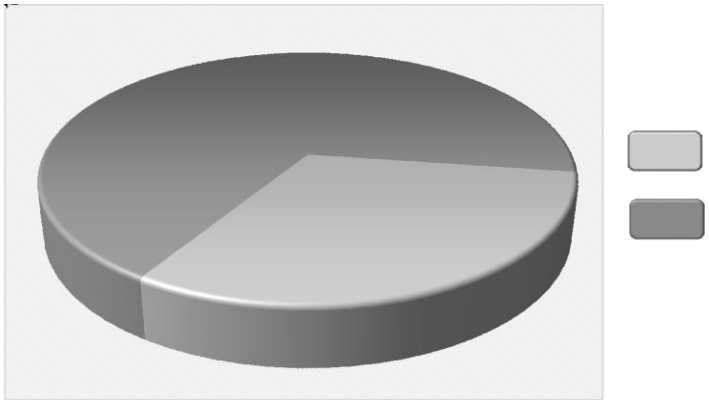

На въпроса „Налагало ли Ви се е да търсите директно помощ от специалист при здравословен проблем на Вашето дете, без да посещавате личния лекар?“ 68% от участниците в онлайн проучването са дали положителен отговор, а почти два пъти по-малко (32%) са посочили отговор „Не“.

Фиг. 3. „Коя е основната причина, поради която сте търсили директно помощ от специалист при здравословен проблем на Вашето дете, без да посещавате личния лекар?“ (%)

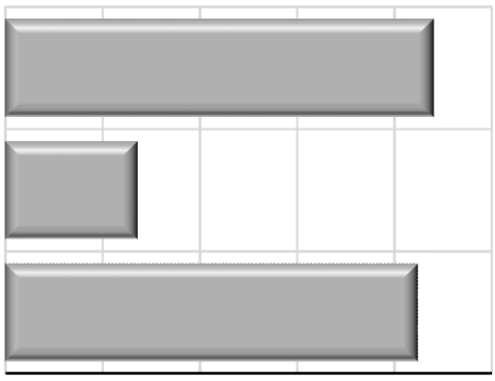

Най-често посочваните причини за директното обръщане към лекар-специалист от страна на родителите са липсата на достатъчно добри условия за диагностика в ДКЦ-то на личния лекар (44%), както и липсата на доверие за поставянето на правилна диагноза на детето от страна на личния лекар (42%). Значително по-малко респонденти

(14%) посочват, че се страхуват, че ще изгубят прекалено много време, ако първо се обърнат към лекуващия детски лекар.

Достъп до лечебните заведения и допълнителни заплащания за медицински и здравни грижи за децата

Мненията на родителите относно правото им на престой в болницата в случай на хоспитализация на детето също са отразени в онлайн проучването. На въпроса „Ако е имало ситуация, когато Вашето дете е било настанено в лечебно заведение, беше ли ограничавано правото Ви да сте придружител на детето?“ на почти половината от респондентите (47%) им е било разрешено да останат с детето, на останалата половина (49%) не им се е налагало да остават в болница заради хоспитализация на детето, а на 4% им е било разрешено да виждат детето само в определени часове и дни или изобщо не са били допускани при него.

Фиг. 4. „Доплащали ли сте за други здравни и медицински услуги, вкл. за зъболекар, ортодонт и пр. за Вашето дете?“ (%)

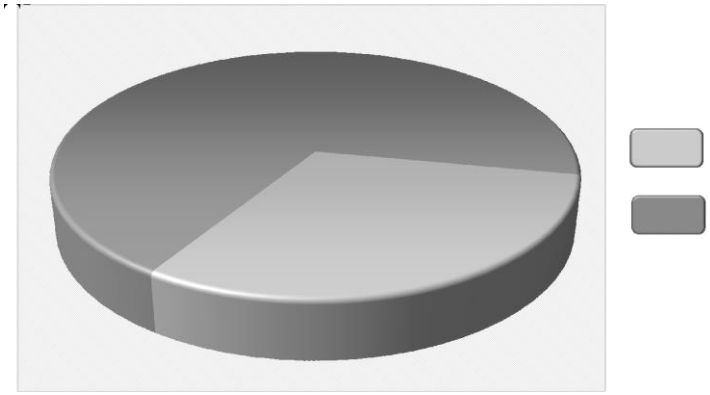

На въпроса „Доплащали ли сте за други здравни и медицински услуги, вкл. за зъболекар, ортодонт и пр. за Вашето дете?“ огромна част от родителите (69%) заявяват, че са доплащали за здравни и медицински услуги.

Отношение на родителите към ваксините

В здравния модул на онлайн проучването е зададен набор от въпроси, отнасящи се до ваксинацията на децата. Родителите отговарят по следния начин на въпроса „Поставихте ли на Вашето дете ваксините от задължителния имунизационен календар за неговата възраст?“ 87% са поставили всички задължителни ваксини; 11% не всички, а 2% не са ваксинирали децата си. Основната част от родителите, дали отговор „Не“, имат деца до 1 г.

Страхът от възможни странични ефекти (24%), липсата на доверие в качеството на ваксините (26%), липсата на доверие в лекаря, който ги поставя, както и пропуски поради невнимание и липса на време (2%) са част от причините за неваксинирането на децата. Общо 7% от всички родители, попълнили анкетата, са с антиваксинални настроения.

От допълнителната информация, която респондентите са дали за липсата на ваксинация при децата им, частично или напълно, става ясно, че най-често споменаваните причини са: установена алергия към белтък; често боледуване на децата; прием на антибиотици; детето е недоносено или е освободено от ваксинация поради детска церебрална парализа; тежка реакция след поставянето на ваксина; липса на определена ваксина към момента. Налице са и няколко мнения, споделени от анти-ваксинално настроени родители от типа на „за нашето семейство ваксините са безсмислени“. В отговора „друго“ причините поради, които родителите (все още) не са ваксинирали децата си, са свързани с препоръка на лекар, боледуване и алергични реакции на детето, недоносеност и детска церебрална парализа.

Изводи

Анализът на резултатите от здравния модул на онлайн анкетата показва, че родителите са амбивалентно настроени към здравните грижи и услуги в доболничната и болничната помощ, предназначени за малките деца и бременните жени.

✓ Огромната част от жените по време на бременността са правили безплатни, както и платени, изцяло или частично, прегледи и изследвания, което е израз на висока степен на осъзнатост от страна на бъдещите майки на важността на преднаталната диагностика. Почти всяка десета жена от участничките в онлайн анкетата не е била информирана за полагащите ѝ се безплатни профилактични прегледи и изследвания по време на бременността. Това може да послужи като насока за необходимостта от разширяване на пакета от безплатни профилактични прегледи и изследвания за бременните жени, осигурен от НЗК, и информиране за достъпността им.

✓ Изразената от 82% от майките подкрепа за необходимостта от кожен контакт между майката и бебето в първите часове след раждането може да послужи като аргумент за въвеждането и масовизирането на тази практика в българските болници.

✓ Кърменето на малките деца е ценено от майките като изключително важно за тяхното здраве, но от друга страна, 50% от майките споделят, че ползите от тази практика рядко са обсъждани с медицински лица. Една част от медиците не считат за необходимо да обучават и информират майките за ползите от кърменето и начините, по които да го правят. Жените имат положително отношение и желание да кърмят децата си, като най-често споменаваните причини, поради които те не са кърмили в първите месеци след раждането, са свързани със здравословни проблеми – техни или на бебето.

✓ Основните проблеми в контактите и общуването с лекарите родителите виждат в: дългото чакане пред кабинета на личния лекар (45%), липсата или ограничените домашни посещения от страна на медицинско лице (47%), недостъпността на лекаря по телефон (24%) и непроследяването на състоянието на детето от детския лекар след прегледа (27%).

✓ Очертаните дефицити в достъпността и комуникацията с личните лекари подкопават доверието между родители и медицински лица. Неслучайно огромната част от родителите (68%) търсят директно помощта на друг лекар-специалист при здравословен проблем на детето. Липсата на достатъчно добри условия за диагностика

в ДКЦ-то на личния лекар (36%), както и липсата на доверие на личния лекар за поставянето на правилна диагноза (35%) са посочени като основни причинни за директното търсене на специализирана медицинска помощ. Това обаче е свързано с допълнителни разходи за родителите, които те отделят за здравето на децата им.

✓ Не липсват обаче и положителни мнения относно качеството на грижите, които децата получават от страна на личните лекари. Родителите, които са доволни най-често посочват, че личният лекар е „учтив и изслушва" (75%), „дава направления за друг специалист" (68%), „дава подробна и разбираема информация за лечението" (63%), „прави обстойни и внимателни прегледи" (59%). Въпреки заявените позитиви в комуникацията лекар-родител, немалко родители в свободните отговори посочват, че се нуждаят от повече време за обяснения относно грижите за здравето на детето, лечението, кърменето, храненето, рисковете от ваксините, различни медицински манипулации и процедури. Това е особено валидно за родителите на недоносени деца и децата със здравословни проблеми, които имат нужда от по-подробна информация и обсъждания със специално обучени педиатри, от които да получат адекватни съвети и помощ.

✓ По отношение на допълнителните разходи за медицински и здравни грижи за децата съществуват значителни неравенства между родителите: родителите с висше образование, работещите родители, родителите от столицата по-често отделят допълнителни финансови средства за здравето на децата, вкл. зъболекар, ортодонт и пр. По-бедните родители трудно и рядко заделят финансови средства за подобни разходи.

✓ Огромната част от родителите ваксинират децата си с ваксините от задължителния имунизационен календар. Не липсват и анти-ваксинални настроения, изразени от 7% от родителите. Другата част родители, които не са ваксинирали децата си, са постъпили така по препоръка на лекар за изчакване или поради здравни проблеми на детето.

✓ От особена важност е масово споделеното мнение на родителите (84%) в подкрепа на идеята лекар/ медицинска сестра да правят регулярни домашни посещения при децата до 1 година. Родителската подкрепа на тази идея, както и изразените от родителите дефицити в комуникацията именно по отношение на достъпността на личните лекари, са аргументи в полза на създаването и възстановяването (от близкото минало) на практиките на патронажните сестри, което би довело до пряк и навременен контрол на здравословното състояние на най-малките деца и укрепване на родителското доверие в медицинските специалисти.

НАГЛАСИ НА РОДИТЕЛИТЕ КЪМ КАЧЕСТВОТО НА ГРИЖИТЕ ЗА ДЕЦАТА В ДЕТСКИТЕ ЯСЛИ

Детската ясла – обхват и записваемост

По-голямата част (56%) от анкетираните родители са отговорили, че децата им са посещавали детска ясла, като изследването регистрира значително по-висок процент ползваемост спрямо показателя за обхват в страната[2]. На работещите майки по-често се налага да използват този тип детска грижа, като след навършването на 2 години на детето 50% от майките, които имат едно дете и 45% от тези с две деца са се върнали на работа и също така 72% от тези с едно дете на 3 г. и 64% от тези с две деца, като респ. техните деца много по-често посещават детска ясла – 61% от първите и 47% от вторите деца на възраст 1-2 г. и 77% от първите и 69% от вторите деца на възраст 2-3 г.[3] По този параметър извадката рефлектира ситуацията в страната, за която е характерен пикът на ползване на детска ясла във възрастта 2-3 г

Фиг.5. Разпределение на родителите според най-важната причина, поради която детето им не е посещавало ясла (само по един отговор) (%)

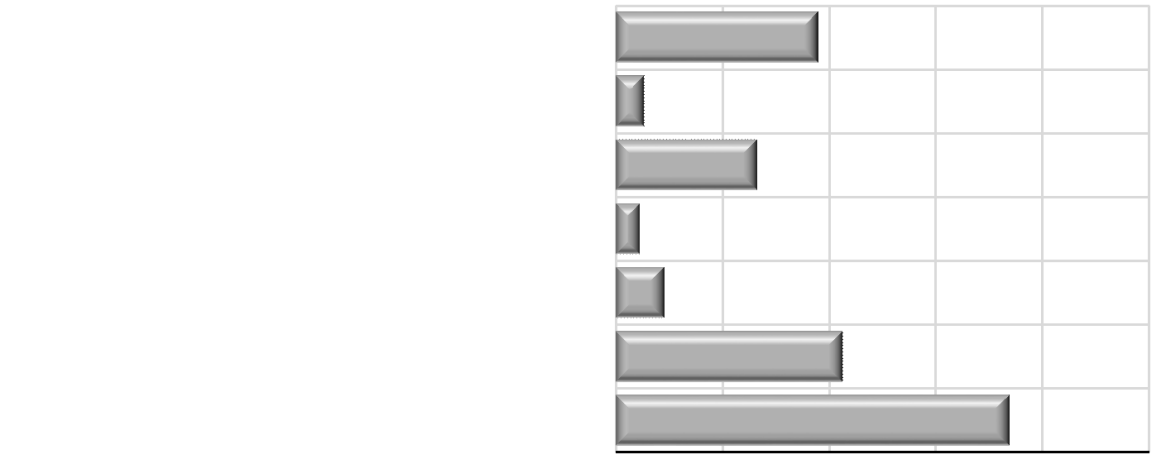

Най-голямата част от неизползвалите дневна грижа за дете от типа на детска ясла родители са посочили като мотив, че детето им е твърде малко (37%). Друга част от родителите не одобряват по принцип формата на колективна грижа за деца под 3 г. и отдават по-голямо значение на „семейния“ тип грижа – 28% или не одобряват качеството на грижите в детските ясли – 19%. Недостигът на места в детската ясла (13%) или изобщо липсата на такъв тип детско заведение с подходяща локация (3%) е третата група причини за неизползване на услуга по отглеждане на дете извън дома.

[2] НСИ изчислява обхвата на децата в детските ясли като отношение на децата, посещаващи самостоятелни детски ясли или яслени групи в детски градини на 100 деца от населението на възраст до 3 г. Тук трябва да се има предвид, че двата показателя не са съпоставими, както и наличието на селективност сред респондентите в изследването по степен на образование (над 80% от изследваните са с висше образование) и високата им трудова активност (59%).

[3] Изводът е базиран на информация за трудовия статус на майки, чиито деца са в яслена възраст (0-3 навършени години, 36% от децата в извадката) към момента на интервюто и които са отговорили на въпроса дали ползват услугите на детска ясла за отглеждане на детето си (N=294).

Една част от анкетираните родители (12%) имат предпочитания към по-разчупени форми на предлагане на услугата по отглеждане на дете под 3 г. - полудневна частна ясла, вкл. такава прилагаща специфична педагогическа методика (Монтесори), адаптационна занималня, която подготвя детето за детска градина, родителски кооператив с вярата, че там се предлага по-качествена и приятелска към детето грижа.

По-голямата част от родителите, които са записали децата си на детска ясла, не са имали проблем да направят това – 77%. Съществува, обаче, значителна регионална вариация във вероятността за проблем при записването – в София почти всеки трети родител е имал трудности, докато в останалата част от страната с такива се е сблъскал едва един от всеки десет родители.

Качество на грижите в детската ясла

Цялостната оценка за качеството на грижата за децата в детските ясли на родителите, ползвали услугата (56%) е разделена между отговорите „Добро“ (32.4%) и „Много добро“ (31.7%).

Фиг.6. Доколко сте съгласни със всяко от следните твърдения относно грижите за децата в детските ясли? (%)

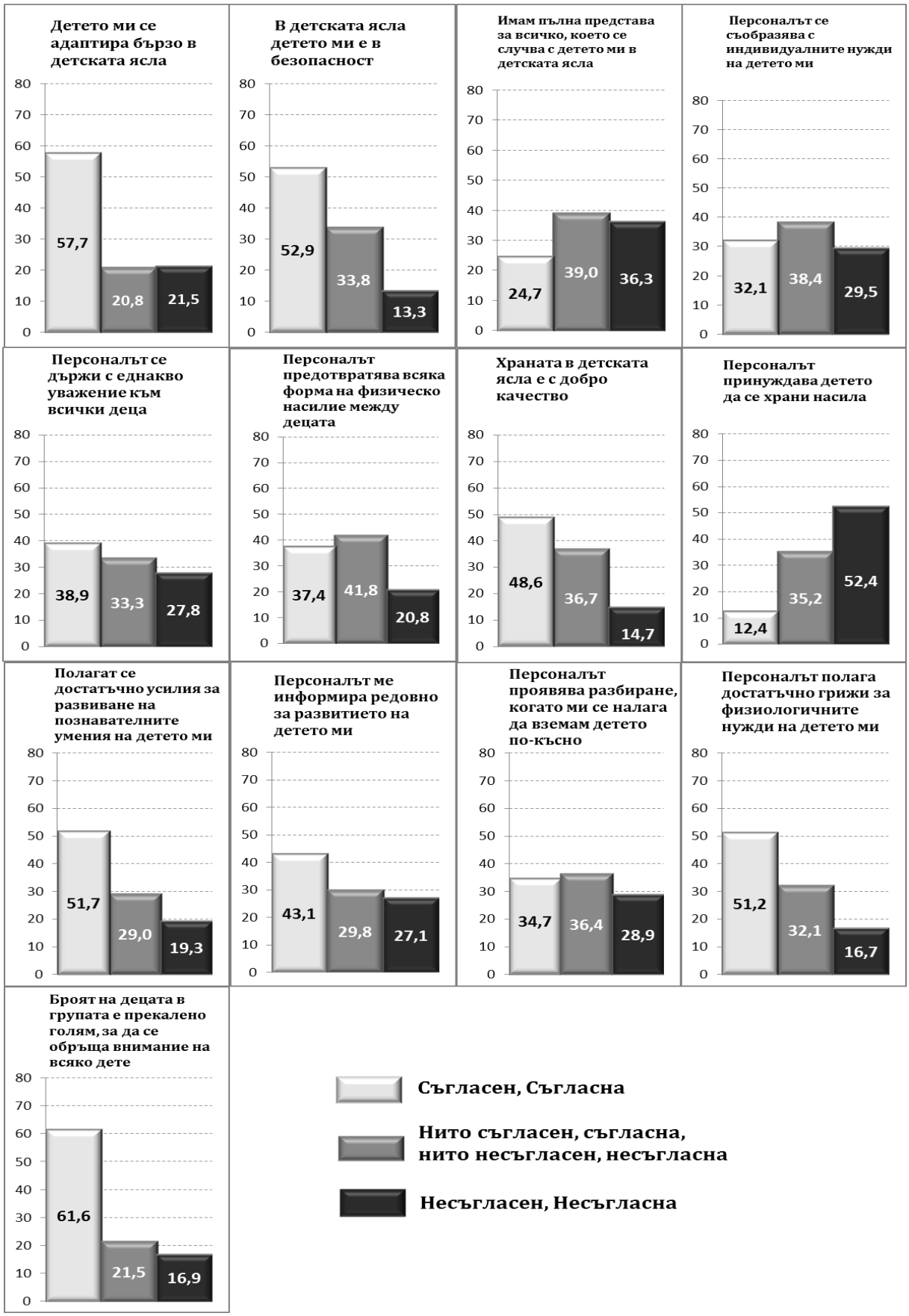
Детето ми се адаптира бързо в детската ясла
57,7
20,8
21,5
В детската ясла детето ми е в безопасност
52,9
33,8
13,3
Имам пълна представа за всичко, което се случва с детето ми в детската ясла
24,7
39,0
36,3
Персоналът се съобразява с индивидуалните нужди на детето ми
32,1
38,4
29,5
Персоналът се държи с еднакво уважение към всички деца
38,9
33,3
27,8
Персоналът предотвратява всяка форма на физическо насилие между децата
37,4
41,8
20,8
Храната в детската ясла е с добро качество
48,6
36,7
14,7
Персоналът принуждава детето да се храни насила
12,4
35,2
52,4
Полагат се достатъчно усилия за развиване на познавателните умения на детето ми
51,7
29,0
19,3
Персоналът ме информира редовно за развитието на детето ми
43,1
29,8
27,1
Персоналът проявява разбиране, когато ми се налага да вземам детето по-късно
34,7
36,4
28,9
Персоналът полага достатъчно грижи за физиологичните нужди на детето ми
51,2
32,1
16,7
Броят на децата в групата е прекалено голям, за да се обръща внимание на всяко дете
61,6
21,5
16,9
Съгласен, Съгласна
Нито съгласен, съгласна, нито несъгласен, несъгласна
Несъгласен, Несъгласна

По отношение на различните аспекти на качеството на грижата, родителите изразяват в по-голяма степен задоволство от храненето и физическото обгрижване на децата, от това, че детето бързо се адаптира към средата в детската ясла и че то е в безопасност и от това, че се полагат достатъчно усилия за развиване на познавателните му умения.

По-амбивалентно е отношението на родителите към твърдението, че персоналът предотвратява всяка форма на физическо насилие между децата и че в детската ясла се обръща достатъчно внимание на агресията между децата.

Доста голям процент несъгласни или колебаещи се родители събира групата твърдения, свързани с „липса на индивидуално внимание и подход към личността на детето“, която включва: „Персоналът се съобразява с индивидуалните нужди на детето ми“, „Персоналът се държи с еднакво уважение към всички деца“, „Имам пълна представа за всичко, което се случва с детето ми в детската ясла“, „Персоналът ме информира редовно за развитието на детето ми“ и „Персоналът проявява разбиране, когато ми се налага да вземам детето по-късно“. Най-силно критични са участвалите в изследването родители към големината на групите в детските ясли, разглеждайки това като пречка за получаване на достатъчно внимание от всяко дете.

Предложения за подобряване на условията и към персонала в детската ясла

Около 30% от родителите, участвали в допитването, са дали конкретни препоръки в по отношение на условията или към персонала в детската ясла.

Препоръки на родителите относно условията в детската ясла

Всеки трети родител посочва проблема с големината на групите и дава препоръки да се обърне повече внимание на здравословната среда за децата, като се засили здравния контрол и не се допускат болни деца, като хигиенизацията на помещенията се извършва, без алергизиращи препарати и като се следи по-стриктно температурата за недопускане на претопляне или преохлаждане на децата, заедно с по-често извеждане навън. Друга група предложения се отнася до вътрешната и външна материална база – реновиране, обезопасяване, без родителите да бъдат задължавани да заплащат ремонтите, поддръжката и консумативите. Има предложения по отношение на храненето - твърде много захарни изделия, изкуствени сокове, маргарин и пр. и твърде малко плодове и зеленчуци.

Препоръки на родителите към персонала в детската ясла

Една трета от предложенията засягат различни страни от подбора на персонала – неговата възраст, поддържането на квалификацията през целия трудов живот, назначаването на повече педагози, наред с медицинския персонал, както и други по-тясно профилирани специалисти – логопеди, психолози, рехабилитатори, специалисти по ранно детско развитие, познаващи съвременни методи за работа с деца като метода Монтесори или такива с познания за симптоми на редки заболявания, които да работят безплатно с децата на място. Една трета от родителите са критични към: гледането на (много) телевизия, липсата на игри на открито, недостатъчно занимания по музика,

рисуване и спорт, недостатъчно общуване с децата, четене на приказки и интерактивни игри; тук спадат и забелязани дефицити във физическото обгрижване: принуждаване на децата да се хранят насила, непредлагане на достатъчно вода, неполагане на усилия за махане на памперса; в числото на негативните практики на обгрижване е поставено необръщането на достатъчно внимание на детската агресия. Всеки четвърти родител има претенции към персонала в отношението към личността на детето – по-индивидуализирано третиране на децата, проява на „толерантност, търпение и неагресивно отношение“, без обидни думи и висок тон и физическо насилие – дърпане и разтърсване на децата. Всеки шести родител дава препоръки родителите да се допускат в детската ясла, особено в периода на адаптация на детето и да им се дава по-подробна и регулярна информация за времето, което детето прекарва в яслата.

Изводи

✓ Изследването регистрира изключително висок процент ползваемост на услугата по отглеждане на дете в детска ясла спрямо средните стойности за страната – 56% от децата в извадката са посещавали детска ясла. Родителите, които значително по-често използват детска ясла за дневна грижа са работещи майки с деца навършили две години, както и семействата с две и повече деца. Данните показват, че по-рядко родителите използват формална външна грижа за отглеждане на дете под 1-годишна възраст, както и относително по-рядко при отглеждането на едно дете в семейството.

✓ За много от родителите услугата по отглеждане на дете в детска ясла не е достъпна – изследването регистрира значително натрупване на отговорите „Няма места“. Отражение на недостига на местата в обществените детски ясли е наблюдението, че болшинството от родителите, които са ползвали частна ясла, не са направили това като първи избор, а само след отпадане от класиране за държавна такава. Проблемът е по-силно изразен в столицата, където един от всеки трима родители е срещнал трудности при записването на детето си и не е толкова разпространен в другите населени места, където, освен това, родителите по-рядко посочват като проблем големината на групите.

✓ Макар все още нерегулирани у нас, алтернативните форми на грижа в ранна детска възраст, като: детегледачи, родителски кооперативи, полудневна грижа от типа „забавачница“ и др., имат привърженици в лицето на около 12% от свободно отговорилите родители в изследването. Заедно с тях, скептичните към колективния тип грижа за малки деца родители са допълват с още две групи – 28% от неползвалите детска ясла родители (44% от извадката) са казали, че отглеждането на детето в семейна среда няма алтернатива и във всички случаи е предпочетено от тях, докато за 19% детската ясла не е алтернатива на грижите, които полага родителя у дома, единствено поради ниското си качество.

Родителите, участвали в изследването, по-често са критични към въпросите, свързани с отношението на персонала към детето и липсата на индивидуално внимание, поради големия брой деца в групите, както и към необръщането на достатъчно внимание от страна на персонала на взаимоотношенията между децата и

несанкционирането на агресията между тях. Също притеснително за тях е неподаването на достатъчно информация за случващото се с детето в детската ясла, като 56.9% не се чувстват информирани за развитието на детето си докато пребивава там. Доста голям дял родители смятат, че не получават разбиране за закъсненията си да вземат детето навреме от детската ясла. Въпросите, по които има малък превес на одобрението над неодобрението относно услугата по отглеждане на дете в детска ясла, са свързани с осигуряването на добра физическа грижа за децата, безопасността на средата, успешната адаптация на детето към нея и обучението на детето, което допринася за развиването на познавателните му умения. Средната оценка на родителите за качеството на грижата в детската ясла е „добър“.

НАГЛАСИ НА РОДИТЕЛИТЕ КЪМ КАЧЕСТВОТО НА ГРИЖИТЕ ЗА ДЕЦАТА В ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ

В изследването са включени въпроси относно записваемостта на децата в детска ясла и/или градина, причините за незаписване, нагласите относно качеството на грижата в детските заведения и нагласите към предучилищната подготовка на децата. В свободни отговори е дадена възможност на родителите да изразят препоръки относно подобряване условията на грижата в детските заведения.

Детска градина – обхват и записваемост

От всички изследвани лица 68% декларират, че децата им посещават или са посещавали детска градина (общинска или частна). Около 20% от респондентите споделят, че са се сблъскали с проблеми при записването на децата си в детска градина. Близо половината от заявилите проблем посочват липсата на достатъчно места в детските градини като най-съществена пречка за това детето им да посещава детска градина. За почти 10% от запитаните приемът на детето в отдалечена детска градина също е съществена пречка. Наличието на „връзки“ се приема като необходима опция за близо 6% от отговорилите родители. Неспазване на правилата за прием на деца с хронични увреждания е трудност също за 6% от запитаните. Искането за спонсорство и финансова подкрепа на детското заведение е проблем за 5% от анкетираните родители. Други трудности, които посочват родителите са от бюрократично естество, както и липсата на навременна и адекватна информация.

Качество на грижите в детската градина

В анкетата са зададени въпроси относно различни характеристики на качеството на грижата в детската градина. Родителите изразяват своето отношение в тристепенна скала.

Фиг. 7. Доколко сте съгласен със всяко от следните твърдения относно грижите за децата в детските градини? (в %)

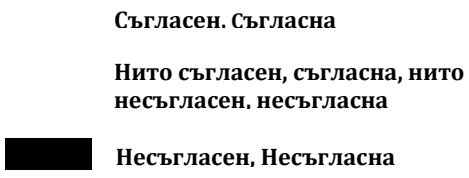

Следните характеристики на качеството на грижата получават одобрението на повече от половината от анкетираните родители: допълнителни занимания; обучение и предучилищна подготовка; липса на насилие по отношение на храненето; безопасност; информираност за постиженията на децата; добро качество на храната, одобрена от 50% от родителите.

Характеристиките на детската грижа, към които родителите са критични и се ползват с по-малко одобрение от тяхна са: персоналът проявява разбиране, когато се налага детето да се вземе по-късно; персоналът се държи с еднакво уважение към всички деца; персоналът успява да предотврати всяка форма на насилие между децата; персоналът се съобразява с индивидуалните нужди на детето ми; родителят има пълна представа за това какво се случва с детето в детската градина; броят на децата в групата е прекалено голям, за да се обръща внимание на всяко дете.

На въпроса дали в детската градина са предлагани консултации със специалист за детето по-голямата част от родителите (43%) не са чували за такива възможности при необходимост, а 30% са чували, но не им се е налагало да ползват подобна услуга. 3% от отговорилите са отказали да ползват предложена им такава услуга, а 24% са се възползвали от работа на специалисти с техните деца. Предлаганите услуги са предимно в столицата и големия град и съответно са ползвани от по-голям дял от анкетираните– 26% и 24%, докато в малките градове и селото съответно са 22% и 6%. Не са чували за подобни услуги 36% от живеещите в столицата и почти 80% от тези в селата.

Предучилищна подготовка

В домакинството на 35 % от респондентите има дете в предучилищна възраст - дете на възраст от 5 до 7 години. Според дадените отговори 78% от децата са посещавали подготвителна група за предучилищна подготовка в детската градина, 18% в училище и 4% от децата не са посещавали подготвителна група нито в детска градина, нито в училище. Тези деца посещават Дневни центрове за деца с увреждания деца, почасова занималня, други образователни центрове.

Според типа населено място – столица, голям областен град, малък град, село – анализът показва наличието на значими разлики. В малкия град и селата по-голяма част от децата посещават подготвителни групи в детската градина – поради наличие на свободни места в детските градини или липсата на избор – съответно 93% от децата в малките градове и 86% от децата в селата. Докато в столицата и големия град този относителен дял е по-малък за сметка на повече деца, посещаващи подготвителни групи в училище – съответно 27% в столицата и 13% от децата в големия град.

На въпроса дали имат разходи, свързани с допълнителни занимания на техните деца, анкетираните родители отговарят категорично, че се налага да извършват такива –

84% и само 16% са тези, които по някаква причина не плащат за допълнителни занимания на децата си.

Фиг. 8. „Как оценявате по шестобалната система качеството на предлаганите грижи за Вашето дете в детската градина?“ (%)

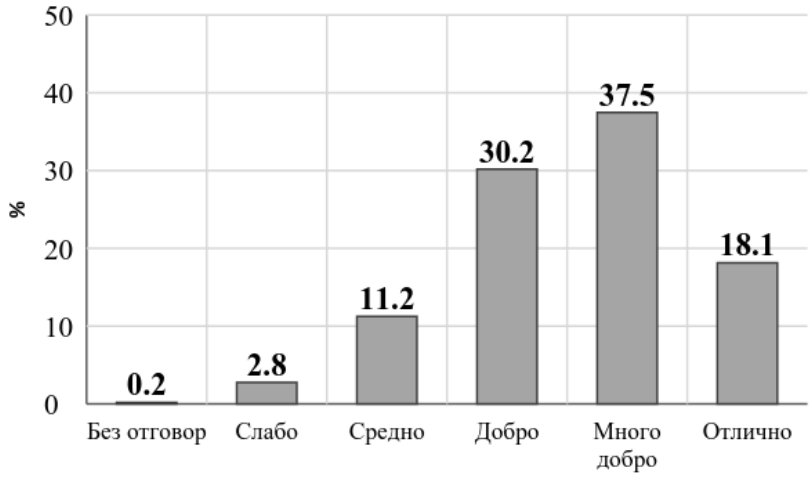

Най-често родителите дават много добра и добра оценка за качеството на предлаганите грижи за децата им в детската градина. „Много добра“ оценка дават почти 38% от запитаните, а 30% - оценка „добър“. Най-висока оценка „отличен“ са дали 18% от отговорилите респонденти, а оценка „слаб“ и „среден“ поставят 14% от всички отговорили лица.

По-голям дял от слабите оценки – „слаб” и „среден” и „добър” са дадени на услугите, предоставяни за предучилищна подготовка в училище, а оценка „много добър” и „отличен” дават по-голяма част от запитаните за качеството на предлаганите грижи за децата в предучилищна възраст в детските градини – съответно 40% и 20%, т.е. повече от половината от получените оценки за услугите в детската градина са високи.

Предложения към подобряване на условията и към персонала в детската градина

Всеки втори родител е направил предложение в свободни отговори за подобряване условията и към персонала в детската градина.

Препоръки на родителите относно условията в детското заведение

Най-много препоръки от родителите са направени по отношение на големия брой деца в група, на второ и трето място по значение за родителите са медицинският контрол и храненето. Родителите искат да има по-строг, а не формален контрол върху недопускането на болни деца в градините, контрол върху проветряването на помещенията, „защото децата умишлено биват простудявани след ставане от следобеден сън” и повече закалителни процедури на открито. Родителите очакват да се повиши качеството на храната, да има избор, по-разнообразно и здравословно меню.

За голяма част от родителите е важно осъвременяването на материалната база и битовите условия - спазване стандартите за пространствата, отделни добре оборудвани салони за спортни занимания, тържества, други занимания, както и достатъчно място и условия за игра и обезопасени и естетично оформени външни пространства (дворове, площадки). Някои родители смятат за необходимо поставянето на видео-наблюдение в детските градини. Не малка част от родителите искат да се спрат извънредните плащания от тяхна страна за текущи ремонти, обновяване на материалната база и закупуване на консумативи.

Препоръки на родителите относно грижите на персонала в детската градина за децата

Всеки четвърти родител прави такива предложения: индивидуален подход и по-ангажирано отношение към личността на детето, повече педагози, млади учители както и помощен персонал, различни специалисти за работа с деца – логопеди, психолози, ресурсни учители за работа с деца със СОП, да има поне двама щатни детски или клинични психолози, с терапевтична квалификация и т.н. Персоналът според родителите е важно да бъде високо квалифициран и адекватен, както е и необходимо да се осигуряват допълнителни обучения за персонала - обучение за комуникация и разрешаване на конфликти между децата и др.

Голяма част от направените предложения се отнасят към организацията на времето в детските градини, качеството на грижите от страна на персонала към децата, както и начини за тяхното подобряване - ежедневно извеждане на децата навън, повече занимания, свързани със спорт и танци, повече свободно време за игри, организиране на разходки извън детската градина – посещения на музеи, концерти, зоо-кът или други места и събития, подходящи за тяхната възраст.

За родителите от особена важност е комуникацията с учителите и получаването на обратна връзка не само по отношение на физиологичните нужди на детето, а и за неговото развитие, постижения, проблеми. Родителите очакват учителите да бъдат търпеливи, внимателни, толерантни, да уважават децата, да насърчават послушните деца, вместо да бъдат игнорирани, тъй като те не създават достатъчно проблеми, за да бъдат забелязани, да не наказват с думи и действия, да общуват повече с децата, да им осигуряват повече занимания – „не само пазене на тишина и стоене мирно на столчетата“, „да не насилват дете, което не иска да спи следобед“, „да осигуряват на децата повече игри, песни, рисуване, разказване на приказки“, да ограничават вербалната и физическа агресия между децата, да се въвеждат нови съвременни методики на обучение в практиката за развитие на емоционалната и социална интелигентност на децата и много други. Родителите имат желание за по-активното участие и включване в живота на детската градина.

НАГЛАСИ КЪМ СЕМЕЙНИТЕ ПОМОЩИ И СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

В този раздел се коментират нагласите на родителите към основни мерки на социалната политика като отпуска по майчинство и родителския отпуск, детските

надбавки и отпуска за гледане на болно дете, както и нагласите към споделеното родителство и бащинството. Във втората част се анализират нагласите на онези родители, чиито деца ползват или са ползвали социални услуги относно достъпа, условията и качеството на услугите.

Нагласи към родителския отпуск

Родителският отпуск – продължителност, заплащане, гъвкавост (опции за поемане от други членове на семейството), условия за ползване и пр. почива на различни аргументи: *икономически*; *от гледна точка на социалната политика, в т.ч.* възможности за съчетаване на работа и гледане на дете; *политики за равнопоставеност между жените и мъжете*; от гледна точка на *личностовото развитие на детето* и пр.

Трябва да се отчита факта, че продължителният платен отпуск по майчинство/ родителски отпуск на практика стимулира нагласи на родителите към отглеждане на децата в домашна обстановка и намалява предпочитанията за отглеждането им извън семейството. В съчетание с практиките на недостиг на места в яслите в големите градове и липса на други (извън яслите) институционални форми за отглеждане на децата във възрастта 0-2 години, продължителният платен родителски отпуск се превръща в необходимост.

Фиг.9. „Ползвате ли, ползвали ли сте платен отпуск по майчинство, родителски отпуск през първата година на отглеждане на Вашето дете?“ (%)

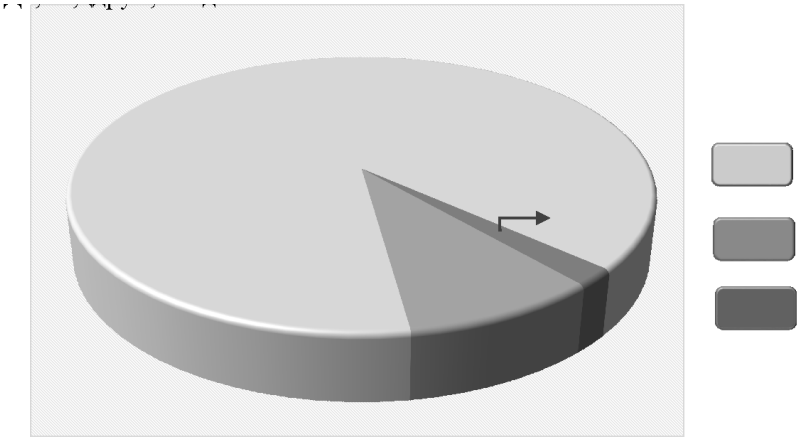

В България е приет един от най-продължителните платени отпуски по майчинство като 91% от анкетираните са ползвали отпуска през първата година, а 9% не са ползвали този отпуск най-вероятно поради липса на трудов доход (безработни, икономически неактивни, учащи и пр.). Почти всички респонденти, ползвали родителския отпуск през първата година, са майки. Едва при 2% от анкетираните родителският отпуск след 6-я месец, както е регулирано в Кодекса на труда, е ползван от друг член на семейството.

Ползването на платения родителски отпуск за втората година също е широко разпространена практика – 74% от анкетираните лица са ползвали такъв, въпреки че се наблюдава по-малък брой/ процент ползватели в сравнение с първата година. Почти всички, които са били в платен отпуск през втората година, са жени. Едва 4% или при 23 случая родителският отпуск е бил осъществен от друг член на семейството. Тези случаи включват и 8 бащи.

Фиг. 10. Приоритети на семейната политика в България (%)

[illegible]ете твърдения сте съгласни:

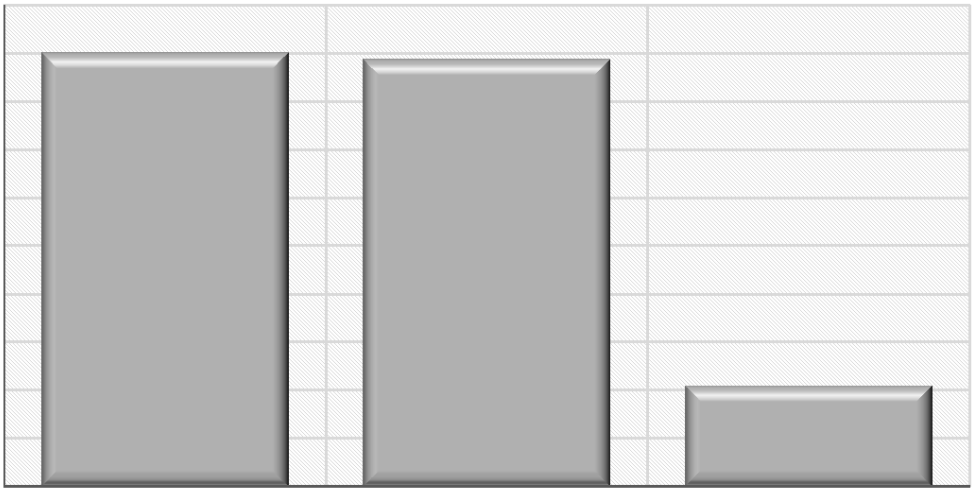

В изследването бе тестирана нагласата на родителите към родителския отпуск в контекста на приоритетите на социалната политика: първият приоритет - гледане на детето от майката/семейството при осигуряване на високо платен родителски отпуск за по-дълго време; вторият приоритет - по-бързо връщане на работа на майката/родителя и осигуряване на качествени услуги за малките деца. Мненията на родителите са поляризирани между първите два приоритета: 45% избират по-дългия и високо платен родителски отпуск, а 44% - избират втория приоритет, т.е. връщането на работа, съчетано с качествени институционални грижи. За нито един от двата приоритета са 11% от изследваните лица. В отговорите „друго“ родителите посочват най-често, че решението трябва да бъде въпрос на избор (на практика този избор съществува и към момента).

Поляризираното мнение на родителите отговаря на микса от приоритети, залегнали в социалната политика към настоящия момент – от една страна, приоритизиране на дългоплатеното майчинство, от друга страна, липса на реални възможности за работещите родители и особено за високообразованите и

висококвалифицираните родители, които да получат качествена грижа за децата си във възрастта 1-3 г.

Нагласи към детските надбавки

Фиг. 11. Кое от следните твърдения относно детските надбавки е най-близко до Вашето мнение? (%)

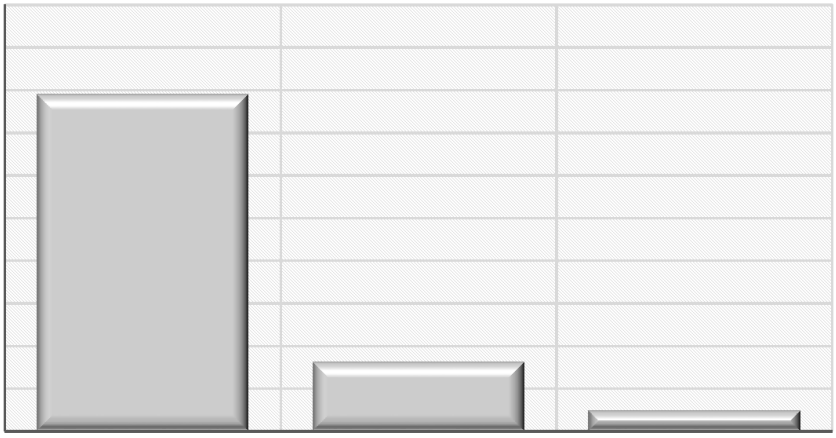

Огромната част от респондентите (79%) защитават позицията, че детските надбавки трябва да се получават от всички деца, независимо от доходите на семейството. Само 16% отстояват мнението за доходния критерий като условие за получаването им, а 5% не могат да преценят. Универсалността на детските надбавки е идея, която масово се споделя и в други изследвания[4], което показва, че родителите ги възприемат като задължителна помощ към семействата от страна на държавата.

Нагласи към бащинството

Активизиране на участието на бащите в отглеждането на децата и масовизиране на модела на споделеното родителство в семейството са насоки, по които следва да се развива ранната детска грижа в България. В изследването са използвани три въпроса за проучване нагласите на анкетираните към участието на бащите, един от които е представен по-долу.

Фиг. 12. В законодателството на някои страни съществува т. нар. „бащина квота" от родителския отпуск. Според Вас, необходима ли е такава мярка за България? (%)

[4] „Визия за семейната политика в подкрепа на децата и семействата в България": http://nmd.bg/wp-content/uploads/2016/02/Family-Policy-Vision_Europe-and-Parents-View_web.pdf

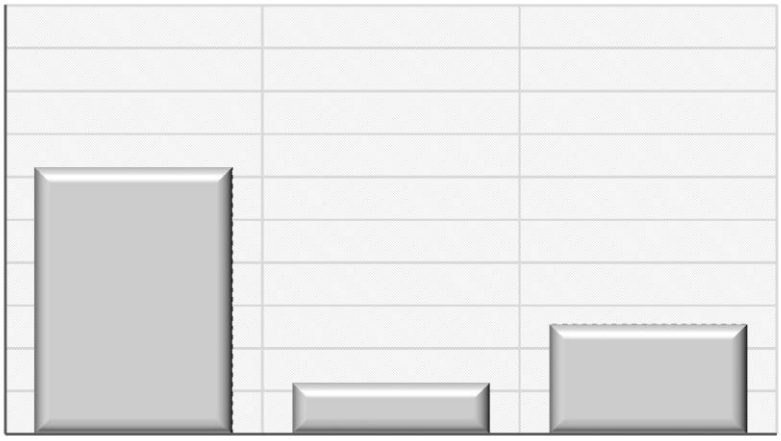

На въпроса за бащината квота, целящ повишаване участието на бащите в отглеждането на децата, две трети от анкетираните (62%) подкрепят подобна мярка, а 12% не са съгласни с въвеждането на „бащина квота“. Висок процент родители (26%) не могат да оценят значимостта на подобна мярка или се въздържат да изразят ясна позиция. Сред коментарите в опцията „друго“ родителите (които са преди всичко майки) отбелязват, че „не трябва да има задължителност, а избор - всеки баща да избира“, „необходимо - не, но полезно –да“. Други обръщат внимание на културния контекст, в който се възприема ролята на бащата: „рано е за такова нещо в БГ, нямаме такава култура“, „предвид манталитета на БГ мъжете – малко вероятно“, „дори и да има, не смятам, че всички мъже биха го ползвали“. Изразеният скептицизъм към тази мярка почива на идеята, че проактивната бащинска роля не може да бъде стимулирана „отгоре“, чрез държавни политики, а може да бъде резултат най-вече на променени нагласи на самите родители.

Нагласи към отпуска за гледане на болно дете

Важен елемент от политиките за ранна детска грижа са наличните възможности и практики за съчетаване на работния режим и условията за работа на родителите с отглеждането на малките деца. Често срещана ситуация е когато детето боледува и се налага родителят да остане с него вкъщи. Какви са нагласите на родителите, в т.ч на майките, да ползват болничен отпуск, отчитайки ефекта върху взаимоотношенията с работодателите и колегите?

Фиг.13. „Ако детето Ви се разболее, имате ли притеснения да вземете полагащия Ви се по закон отпуск за гледане на болно дете?“ (%)

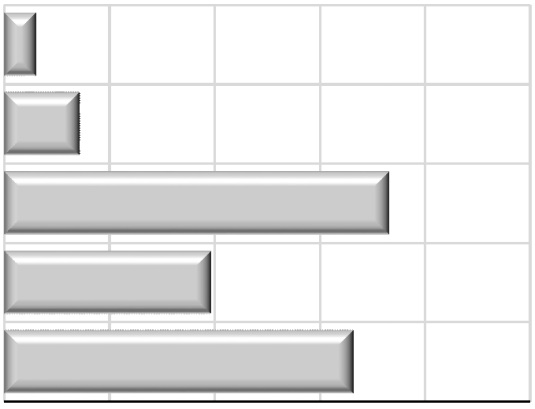

Повече от половината родители (53%) изразяват притеснения: по повод работното им място (33%) или заради евентуално намаляване на заплащането (20%). Като към дела на притесняващите се родители се добавят и 7% от тях, които твърдят, че не знаят за такъв отпуск, и 3%, които не желаят да отговорят, групата на майките, оценяващи скептично регламентираната им от закона възможност да ползват болнични, нараства до 63%. Очевидно голяма част от родителите изпитват сериозни затруднения при ползването на болнични за децата с цел избягване на конфликти с работодателя, което на практика ограничава възможностите им да се грижат за болните си деца и води до намаляване престоя на болните деца вкъщи и преждевременното им връщане в детското заведение. Безпроблемното ползване на отпуск за гледане на болно дете е опция за 37% от майките

Нагласи към социалните услуги - обхват

В следващото изложение ще бъдат анализирани нагласите на родителите към социалните услуги – обхват, достъп, качество. Проучват се нагласите само на тези родители, чиито деца са ползвали или ползват социални услуги.

Фиг.14. „Използвали ли сте някакъв вид социална услуга в помощ на Вашето дете?“ (%)

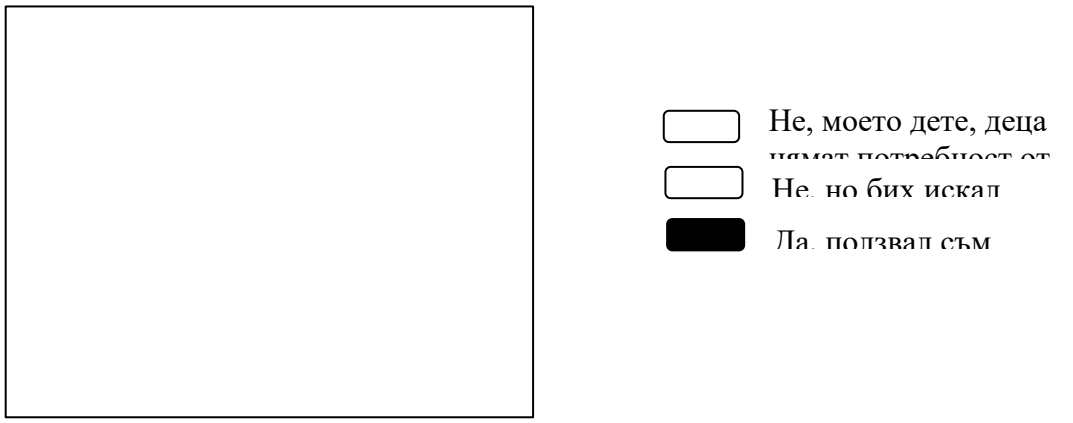

На този въпрос 10% или 71 родители отговарят, че са ползвали социална услуга. Именно тази група родители отговарят на следващите въпроси за социалните услуги. Друга част от родителите - 29% твърдят, че не са използвали социални услуги, но биха искали, а най-голямата част от родителите - 62% казват, че детето им няма нужда от такива услуги. Две трети (65%) от тези родители, които биха искали да ползват социални услуги, посочват като основна причина за неползването липсата на информация за такава услуга. 15% посочват като причина това, че не знаят към кого да се обърнат за такава услуга.

Най-често използваните услуги са: логопедични (43%), рехабилитация (33%) и психологични (13%), сред останалите са образователни (1.5%), медицински услуги (3%), трудотерапия/ерготерапия (1.5%) и други (4.5%) като кинезетерапия, хипотерапия, личен асистент и др. А най-често посещаваните услуги са: Дневен център за деца с увреждания (46%), в детската градина/ясла (28%), ЦСРИ (17%), ЦОП (6%).

Нагласи към качеството на социалните услуги

Достъп

Мнозинството родители оценяват достъпа до услугата като безпроблемен: 41% казват, че не са чакали изобщо детето да бъде включено в услугата, 43% - че са чакали в рамките на допустимото и само 16% твърдят, че са чакали прекалено дълго.

Оценка на индивидуални потребности, изработване на индивидуален план и участие на родителя

Повечето родители (72%) твърдят, че специалистите подробно са проучили потребностите на тяхното дете, 12% - твърдят „недостатъчно“, а 16% заявяват, че не е потребностите на детето не са проучени пведварително. По-голямата част от родителите са участвали активно (30%) или донякъде (36%) в изработката на индивидуалния план за работа с детето; 7% имат малко участие, а 27% въобще не са участвали. Почти две трети от родителите (60%) са имали възможност да правят промени в индивидуалния план за работа на детето в услугата, като 42% от родителите са се възползвали от тази възможност, а 18% - не са правили това. 16% от родителите не са имали такава възможност, 9% нямат поглед върху работата на специалистите, а 15% от тях не смятат това за тяхна работа и го разглеждат като ненужна намеса в работата на специалистите.

С целите на услугата и евентуалните рискове за неуспех са запознати 73% от родителите, а 27% не са получили такава информация. Повечето от родителите (42%) са правили предложения за промени в хода на услугата; 18% са имали тази възможност без да се възползват; 15% смятат, че това не е тяхна работа, а 9% нямат поглед върху услугата и не са присъствали.

Фиг.15. „Какво е мнението ви за начина, по който специалистите работят с Вашето дете?“ (%)

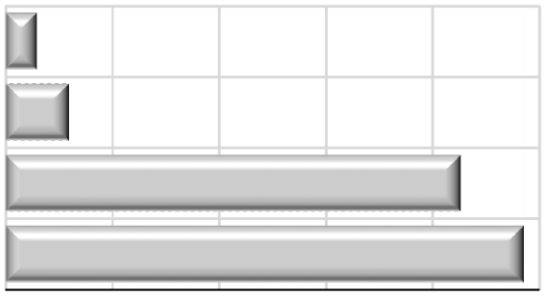

Огромната част от родителите (49%) са напълно доволни от работата на специалистите, а 43% са доволни в повечето случаи. Недоволни – рядко (6%) или изобщо недоволни (3%) са малка част от родителите, чиито деца са ползвали социални услуги.

Две трети от родителите са доволни от квалификацията на специалистите, които работят с детето им. 43% смятат, че специалистите са напълно подготвени и 34% са на мнение, че повечето от тях са напълно подготвени. 18% от родителите смятат, че само някои специалисти са подготвени, а 6% нямат мнение.

Напълно доволни от материалните условия, при които протича услугата, са 41% от родителите, а 50% от тях ги оценяват като относително добри. Критичните родители, които смятат, че условията трябва да се променят, са 4%. Също толкова от родителите (4%) не могат да преценят. Подобно е съотношението доволни-недоволни родители и по отношение на помощните средства, които се ползват при услугата. 62% от родителите са доволни, 34% от тях са недоволни и 4% отговарят, че не ползват такива средства. Две трети от родителите оценяват помощните материали и средства в услугата като достатъчни, а една трета – като недостатъчни.

Нагласи към подкрепа на родителите от страна на професионалистите

Фиг.16. „Получихте ли съвети и подкрепа от специалистите в услугата за това как да се грижите за Вашето дете в домашна обстановка?“ (%)

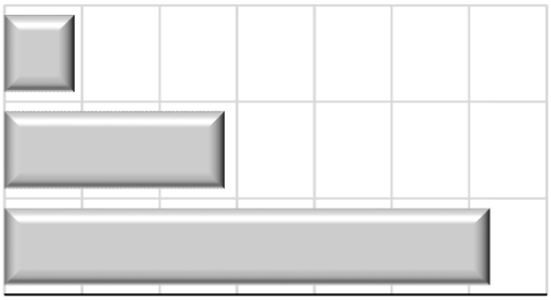

Важен елемент от качеството на услугата е уменията, които получава родителят за справяне с проблема на детето в домашна среда, както и за подкрепа от страна на общността. По-голямата част от родителите (63%) твърдят, че са получили подкрепа и съвети от специалистите как да работят с детето в домашна среда, 28% - отчасти и само 9% дават отрицателен отговор. Най-много родители посочват психологическото консултиране – 43% и родителските срещи – 30% като форми на подкрепа, а 16% от тях споделят, че не са получили подкрепа.

Обща оценка за качеството на услугата

Фиг.17. „До каква степен социалната услуга, която ползвате, помогна на Вашето дете да се справи с проблема?“ (%)

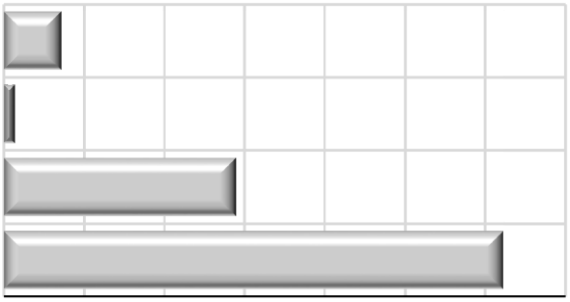

Две трети от родителите (62%) изразяват удовлетворение от услугата и смятат, че помощта е била изключително полезна за детето им; 29% са по-сдържани в оценката на ефективността на услугата, която е помогнала малко на тяхното дете; само 1% са с негативно отношение и 7% не могат да преценят. На въпроса дали са доплащали за други социални услуги 46% от родителите отговарят утвърдително и 54% - отрицателно

Предложения за подобряване условията и качеството на социалните услуги

Предложенията на родителите по отношение подобряване качеството на услугите могат да бъдат изведени в следните групи:

По отношение на обхватност, достъпност и материална база – „повече социални услуги“, „достъпност в малките населени места“, „осигуряване на безплатен достъп на общините до зали за гимнастика и басейни“, „по-бързи процедури и набор от документи без излишно връщане“, „да се подобри материалната база и условията за работа“, „повече финансиране от държавата“, „достъпност и за малките населени места“.

По отношение на специалистите, осигуряващи услугата – „повече специалисти“, „повече ресурсни учители на нужното ниво “, „безусловна любов към

децата“, „да обичат работата си, за да я вършат добре“, „голямо търпение“, „нивото на специалистите да е по-високо и обвързано с по-достойното им заплащане“, „по-подготвени и мотивирани кадри“, „по-добра организация“, „по-добре да се работи в специализирани детски градини, а не в общите групи с другите деца“, „по-добро отношение към децата и родителите“, „да не се меркантилизират“, „да се подхожда ориентирано спрямо нуждите на детето“, „екипна работа в колектива“, „психолог по избор“ и др.

По отношение на работата с родителите – „по-добро отношение към родителите“, „повече съгласуваност“, „съвместна работа между родители и екип“ , „психологическа подкрепа за родителите“.

Изводи

✓ Платеният родителският отпуск през първата година е ползван от 91% (677) от родителите, най-вече от майките и само от 10 бащи. Платеният родителски отпуск през втората година е ползван от 74% (551) от анкетираните, най-вече майките и само от 8 бащи. Родителските мнения са поляризирани относно двата приоритета: по-дълъг платен отпуск срещу по-кратък платен отпуск, съчетан с връщане на работа и качествена детска грижа. Вторият избор се прави по-често от жените с висше образование и с по-високи доходи.

✓ Огромната част от респондентите (79%) защитават позицията, че детските надбавки трябва да се получават от всички деца, независимо от доходите на семейството.Универсалният модел на детски надбавки се оспорва от майките в София в сравнение с живеещите извън столицата.

✓ Две трети от анкетираните подкрепят въвеждането на „бащина квота“, която да регламентира участието на бащата в отглеждането на детето, но не малка част от родителите изразяват скептицизъм по отношение възможностите на държавата да регламентира чрез политики бащинската роля. Родителите подкрепят въвеждането на платен отпуск по бащинство и провеждането на информационни и разяснителни кампании за ползите от активното бащинство. Егалитарният модел на разпределение на родителските роли в семейството се подкрепя от почти всички родители, като само 3%, най-вече живеещите в малките градове и селата, са за традиционното разделение на ролите на „мъжки“ и „женски“.

✓ Повече от половината родители изразяват притеснения да ползват отпуск в случай на болест на детето, като най-често това са жените със средно образование, ниски доходи и живеещи в малките градове. Всяка трета майка признава, че не й се налагало да ползва такъв отпуск. Жените, живеещи в столицата, с високи доходи и висше образование по-рядко получават откази от страна на работодателя за ползването на такъв отпуск. Нагласите на майките за ползването на законните отпуски за гледане на болно дете са в пряка зависимост от работната среда – работните места, свързани с висока квалификация, предполагат по-толерантно отношение от страна на работодателя и на колегите към временното отсъствие на майката.

✓ Социални услуги са ползвали 10% от родителите (71), а 28% биха искали да ползват, но не са ползвали. Най-ползваните услуги са логопедични (43%) и рехабилитационни (33%), организирани най-вече в дневен Център за деца с увреждания (46%), в детската градина/ясла (28%) или в Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) (17%).

✓ По-голямата част от родителите, които са ползвали социални услуги за децата си, са доволни от качеството: достъп до услугата, условия на услугата, квалификация на специалистите, включване на родителите в услугата, психологическа подкрепа. 30-50% от родителите имат известни резерви към различни елементи от качеството на услугата. Предложенията на родителите за подобряване в сферата на социалните услуги са по отношение на специалистите – квалификация, по-мотивирано и ангажирано отношение; по отношение на обхвата, достъпността и материалната база – повече и по-достъпни услуги, по-добра материална база и по отношение по-активното включване на родителите – екипност и съгласуваност между родителите и специалистите.

Заключителни изводи

Проведеното онлайн проучване сред 748 родители относно здравните, образователните и социалните грижи за децата от 0 до 7 години в България е моментна снимка на родителското отношение към ранната детска грижа. Въпреки, че извадката на попълнилите анкетата родители е разнообразна, най-вече са представени мненията на високообразовани родители (основно майки), живеещи в столицата или големите градове, с доходи около или над средния за страната, които най-често работят или са в отпуск по майчинство.

Нагласи на родителите към здравеопазването:

Основните проблеми в контактите и общуването с лекарите родителите виждат в: дългото чакане пред кабинета на личния лекар, липсата или ограничените домашни посещения от страна на медицинско лице, недостъпността на лекаря по телефон и непроследяването на състоянието на детето от детския лекар след прегледа. Поради дефицити в достъпността и комуникацията с личните лекари огромната част от родителите търсят директно помощта на друг лекар-специалист при здравословен проблем на детето. Родителите изразяват подкрепа за идеята лекар/ медицинска сестра да правят регулярни домашни посещения при децата до 1 година.

Съществуват значителни неравенства между родителите по отношение на допълнителните разходи за медицински и здравни грижи за децата като родителите с по-висок образователен и икономически статус, живеещи в столицата, отделят допълнителни финансови средства за здравето на децата.

Нагласи на родителите към детските ясли и градини:

За много от родителите услугата по отглеждане на дете в детска ясла не е достъпна поради липсата на места. За всеки четвърти родител, който не е ползвал

детска ясла, отглеждането на детето в семейна среда няма алтернатива, а всеки пети смята, че детската ясла не е алтернатива на родителската грижа поради ниското си качество. Родителите са най-критични към персонала поради липсата на индивидуално внимание заради многото деца в групите, неглижиране на взаимоотношенията между децата, несанкциониране на агресията между тях и липсата на достатъчна информация за случващото се с детето в детската ясла.
Средната оценка на родителите за качеството на грижата в детската ясла е „добра“.

Всеки пети родител твърди, че е имал проблем със записването на детето в детска градина, най-често живеещите в столицата и селата. Преобладава позитивното отношение на родителите към детската градина, като над една трета от родителите дават оценка „много добър“. Родителите са доволни от обучението и предучилищната подготовка, допълнителните занимания, обратна връзка от учителите за постиженията на техните деца и определят градината като безопасно място. Най-големият проблем родителите виждат във високия брой деца в групите, невъзможността да се работи с детето индивидуално и апелират за гъвкавост и по-ангажирано отношение към личността на детето.

В сферата на социалната политика и социалните услуги:

Платеният отпуск по майчинство (първата година) се използва почти от всички анкетирани майки, а родителският отпуск (втората година) – от три четвърти от тях. Ползването на отпуска от бащата или от друг член от семейството е изключение. Огромната част от респондентите защитават позицията, че детските надбавки трябва да се получават от всички деца, като универсалният модел се оспорва най-вече от родителите в София. Две трети от анкетираните подкрепят въвеждането на „бащина квота“, но не малка част от родителите изразяват скептицизъм по отношение възможностите на държавата да регламентира чрез политики бащинската роля. Повече от половината родители изразяват притеснения да ползват отпуск в случай на болест на детето, като най-често това са жените със средно образование, ниски доходи и живеещите в малките градове.

Почти всеки десети родител е ползвал социални услуги за своето дете. По-голямата част от тях са доволни от качеството: достъп до услугата, условия на услугата, квалификация на специалистите, включване на родителите в услугата, психологическа подкрепа. 30-50% от родителите имат известни резерви към различни елементи от качеството на услугата. Предложенията на родителите за подобряване в сферата на социалните услуги са по отношение на специалистите – квалификация, по-мотивирано и ангажирано отношение; по отношение на обхвата, достъпността и материалната база – повече и по-достъпни услуги, по-добра материална база и по отношение по-активното включване на родителите – екипност и съгласуваност между родителите и специалистите.

Автори:

Татяна Коцева, Елица Димитрова,
Станислава Моралийска-Николова,
Калина Илиева – ИИНЧ-БАН

„Проучване на нагласите на родителите относно социалните, образователните и здравните грижи за децата от 0 до 7 години в България“ е част от Изследване на системите, подкрепящи ранното детско развитие, взаимовръзките и взаимодействието между тях и с родителите, реализирано в рамките на проект „Грижа в ранната възраст“, който фондация „За Нашите Деца“ изпълнява с финансиране от фондация ОУК.